

Tulpidel on pikk ajalugu ja kirev sordivalik

Sel pühapäeval avatakse Tallinna Botaanikaaias 2. tulbifestival, kus saab tutvuda tulpide kireva maailmaga.

Looduslikud tulbid (u 100 liiki) pärinevad Euroopast, Aasiast ja Põhja-Aafrikast. Kõige rohkem on tulbiliike Kesk-Aasias ja Iraanis, kus nad kasvavad peamiselt steppides, kõrbetes ja mäestikualadel.

Tulbi teaduslik nimetus *Tulipa* tuleneb pärsiakeelsest sõnast *toliban*, mis tähendab turbanit.

Tulpide kasvatamise ajalugu on pikk ja huvitav. Varaseimad kirjallikud allikad pärinevad juba XI sajandi Hispaaniast. Viissada aastat tagasi olid tulbid saavutanud populaarsuse Türgis, varsti ka Euroopas.

XVII sajandi algul puhkes Hollandis tõeline tulbivaimustus, sibulal oli lausa varanduse hind. Tulp kujunes juba siis Hollandis ommoodi staatusemärgiks, tänapäevalgi on need kaunid lilled üks selle maa sümboliteid.

Eestis hakati tulpe laialdasemalt kasvatama eelmise sajandi alguses, varem võis näha väheseid sorte vaid mõisaaedades.

Nüüdseks on maailmas aretatud kuni 10 000 sorti. Et tulpide tohutus mitmekesisuses orienteeruda, on rahvusvahelises klassifikatsioonis sordid jaotatud põlvnemise, õitsemisaja või õiekuju alusel viieteistkümnesse sordirühma.

Tulpide värvigamma on suur – valgest mustjaspunaseni, samuti on esindatud kollased ja lillad



REPRO

Nüüdseks on maailmas aretatud kuni 10 000 tulbisorti.

toonid. Kasvatades eri liike ja sorte, võib õitsemisaeg kesta ligi kaks kuud – sõltuvalt aastast aprilli lõpust juunini.

Varaseimad on madalakasvulised liigid ja nende sordid. Kirjanduses ja sibulapakkidel nimetatakse neid vahel looduslikeks või botaanilisteks tulpideks. Pisikesed haprad taimed on näiteks kollaste tähtjate õitega hilistulp (*T. tarda*) ja kaunis tulp (*T. humilis*).

Sortidest on kõige varasemad üksteise järel puhkevad madalad (20–40 cm) kahara lehestikuga Kaufmanni, Fosteri ja Greigi tulbid. Esimesed Kaufmanni tulbid alustavad õitsemist enamasti juba aprilli lõpus. Kõiki neid tulpe iseloomustavad suured, sageli mitme värvi kombinatsiooniga õied.

Kaufmanni ja sageli ka Greigi tulpidel on õielehe välisküljel punakas kolmnurkne kesktriip, sisekülje alusel laigud kollase, punase või musta kombinatsioonidega. Päikesepaistel laialt avanevaid. Kaufmanni tulpe kutsutakse ka vesiroostulpideks. Mõnede Kaufmanni ja Greigi tulbi sortide lehed on pruunikaspunase triibustriga.

Sõltuvalt kevade arengust alustavad mais õitsemist ka teiste sordirühmade esindajad. Varased lihtja täidisõielised koos triumftulpi-dega puhkevad enamasti mai esimesel poolel, samuti darvinhübriidid. Viimaste hulgas on ka tuntud punased sordid ('Apeldoorn' jt).

Liiliaõielistest on paljud kõrged ja hilisemad õitsejad. Narmastulpide nõeljad narmad õielehe servas moodustavad uhkematel sortidel koheva vahu. Narmastulpe ja kroogitud õitega papagoitulpidega peetaksegi erilisemateks.

Hiliseid tädisõielisi on ka pojengtulpideks kutsutud. Hiliseimad on rohelineõielised, nende õitseage võib veel juunisegi ulatuda. Sageli pisut lainelise õielehe keskosas on laiem roheline triip, servad on aga muu tooniga.

KASULIK TEADA

Tulbifestivali päevakava

Tulpe nautige kauneid tulpe, ilusat muusikat ning osalege harivatele ekskursioonidel.

- 10 Avamine.
- 12 Ekskursioon sibullillespetsialist Tiia Jaanuse juhtimisel.
- 13 Kontsert.
- 14 Ekskursioon taimetark Urmas Laansoo juhtimisel.
- 16 Fiskarsi loosimine.

Veel infot tulbifestivali kohta: www.aialeht.ee/news/tulbifestival/ ja www.botaanikaaed.ee/.

TIIA JAANUS

Tallinna Botaanikaia vanemaednik